

Asia: VN/30163/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston kulttuuripoliittiseksi selonteoksi

Visio

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon visiota?

Kyllä / En. Jos ette, kuvailkaa mahdolliset muutostarpeet.

Kyllä

Mahdolliset muutostarpeet.

Selonteon nimenä voisi olla Taide- ja kulttuuripoliittinen selonteko. Taiteen nostaminen keskeisempään asemaan selonteossa auttaisi kirkastamaan selonteon tavoitteita ja rajaamaan toimenpiteitä. Toisaalta myös kansalaislähtöisyyttä visiossa voisi tuoda vahvemmin esiin. Taide- ja kulttuurikentän vahvuus on se, että taiteeseen ja kulttuuriin voi osallistua monella tavalla, ammattilaisten tekemistä teoksista nauttimalla sekä itse luomalla, osallistumalla ja harrastamalla.

Tavoitteet

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon neljää tavoitetta?

Kyllä, tavoitteet vastaavat omaa näkemystäni

Jos vastasitte en, kuvailkaa tiiviisti mahdolliset muutostarpeet.

Kiitämme erityisesti tavoitteesta kolme, kulttuuri jokaisenoikeutena. Siihen tulisi liittää riittävän kunnianhimoiset ja mitattavat tavoitteet koskien sitä, että jokaisella kansalaisella tosiasiansa on mahdollisuus päästä taiteen äärelle. Tähän liittyen ehdotamme kohtaan kolme täydennystä: jokaisella on oikeus päästä taiteen pariin myös toimintakyvystä riippumatta, sillä myös vammaisilla ihmisillä on oikeus taiteeseen ja kulttuuriin. Eli korjattu lause: Kulttuuri kuuluu kaikille riippumatta taustasta, kielestä, sijainnista, iästä, toimintakyvystä tai taloudellisista resursseista.

Toinen ehdotus kulttuuri on jokaisenoikeus -kohtaan: Eri taiteenlajeja on mahdollisuus on mahdollista kokea ympäri Suomea. Todella tärkeiden kirjastopalveluiden lisäksi kunnissa tulisi olla saatavilla muutakin taidetta ja kulttuuria maakunnasta riippumatta.

Muutamia muita pieniä tarkennuksia:

1. Kulttuuri on muutosvoima, ehdotus täydennykseksi kuvaustekstiin: taide ja kulttuuri auttavat katsomaan asioita erilaisista näkökulmista.

2. tekstissä nyt: "kulttuurialan kasvupotentiaali Suomessa on huomattava" - tähän olisi tarkennettava, mikä on tavoitetilä vuonna 2040 - onko potentiaali toteutunut tuolloin vai ajatellaanko, että vasta silloin alkaa olla potentiaalia? Kannatamme kunnianhimoisempaa ja konkreettisempaa tavoitteenasettelua tähän.

4. kulttuurimatkailun mainitseminen tässä alatavoitteessa olisi luontevaa

Toimenpide-ehdotukset

Tässä on lueteltu yhdeksän toimenpidekokonaisuutta. Mitkä raportin toimenpide-ehdotuksista ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa? Valitse ensin yksi (1) haluamasi toimenpidekokonaisuus ja kirjoita sen jälkeen haluamasi toimenpide-ehdotukset alla olevaan tilaan kaikki peräkkäin. Valitse yhteensä enintään viisi (5).

Kulttuurin perusta tulevaisuuskestäväksi [1] Varmistetaan jokaisen oikeus osallistua taiteeseen ja kulttuuriin varhaislapsuudesta lähtien koko elämän ajan. (Tähän tulee sisällyttää niin mahdollisuus vapaamuotoiseen kulttuuriharrastamiseen kuin taiteen perusopetukseen, mahdollisuus kokea taidetta koulussa ja myös mm. laitoksissa, kuten sairaaloissa ja hoitolaitoksissa, sekä mahdollisuus päästä esimerkiksi näkemään esityksiä riippumatta siitä, millä paikkakunnalla asuu - tähän auttaa kiertuetoiminnan tukeminen. Sirkusharrastamisen saavutettavuuden näkökulmasta on kiinnitettävä huomiota myös sirkusopettajien kouluttamiseen, tällä hetkellä tilanne on pahasti jäljessä tarpeesta.)

2. taidekasvatuksen visioiden toteuttaminen sekä kulttuurikasvatussuunnitelmat jokaiseen kuntaan

3. Kuntien ja valtion yhteistyötä edistetään turvaamalla museoiden, esittävän taiteen ja taiteen perusopetuksen toimijoiden sekä yleisten kirjastojen saavutettavuus. (Tähän mm. kiertuetoiminnan edistäminen, taiteen perusopetuksen saatavuuden varmistaminen ympäri maata ja riittävä rahoitus, joilla saavuttavuus varmistetaan. Kyse on kansalaisten oikeudesta sivistykseen ja taiteeseen.)]

Oma roolinne tulevassa toimeenpanossa

Millaisena näette oman tai edustamanne tahon roolin kulttuuripoliittisenselonteon toimeenpanossa?

Suomen Nuorisosirkusliitto on sirkusopetusta antavien tahojen kattojärjestö, jolla on jäseniä 16 eri maakunnassa. Meillä on siis kattavat kontaktit nuorisosirkuksiin ja muihin sirkusopetusta antaviin tahoihin. Voimme toimia tiedon välittäjänä, viestijänä ja kouluttajana paikallistahojen suuntaan ja vastaavasti pystymme kokoamaan yhteen tietoa sirkusopetusta antavien tahojen toiminnasta ja tarpeista. Järjestönä Nuorisosirkusliitto toimii erityisesti lasten ja nuorten sirkustaideopetuksen edistäjänä, tavoitteena on lisätä sirkusopetuksen laatua ja saavutettavuutta.

Tiivistelmä näkemyksistänne

Tähän voitte kirjoittaa mahdolliset muut kulttuuripoliittista selontekoa koskevat huomionne.

Pidämme erittäin tärkeänä selontekoon valittua näkökulmaa, jossa erityisesti lapset ja nuoret nostetaan esiin kohderyhmänä, jonka kohdalla on pidettävä erityistä huolta siitä, että he pääsevät taiteen ja kulttuurin pariin. Haluamme kuitenkin nostaa esiin, että on syytä tarkastella laajemmin myös muiden ryhmien, kuten ikääntyneiden, erikielisten ja esimerkiksi laitoksissa asuvien, oikeutta kulttuuriin.

Ehdotamme seuraavia konkreettisia toimenpiteitä edistämään lasten ja nuorten osallisuutta kulttuuriin ja taiteeseen:

- lisätään liikettä sisältävä ilmaisutaito osaksi alakoulujen opetussuunnitelmaa. Oppiaineessa olisi mukana teatteria, tanssia ja sirkusta. Se vahvistaisi lasten ja nuorten tunnetaitoja ja sosiaalisia taitoja sekä tutustuttaisi esittävien taiteiden kulttuuriperintöön vastaavalla tavalla kuin musiikki ja kuvataide ovat osa opetussuunnitelmaa. Liikkeellinen ilmaisutaito vahvistaisi myös liikettä osana koulupäivää. Tuntilisäys tehtäisiin aluksi alakouluun, jossa koulupäivät ovat lyhyitä eikä muuta taide- ja taito-opetusta vähennettäisi lisäyksen takia. Ilmaisutaidon lisääminen opetussuunnitelmaan tarjoaisi varteenotettavan mahdollisuuden tunnetaitojen opetukseen ilman että asiaa täytyy painottaa esimerkiksi lukutaidon kustannuksella äidinkielenopetuksessa.
- Taidetestaajat-hankkeen vakiinnuttaminen vahvistaa kulttuurin ja taiteen saatavuutta nuorten keskuudessa valtakunnallisesti.
- kuntien kulttuurilain tarkastaleminen ja sen tarkentaminen, että kunnilla on velvollisuus järjestää taiteen perusopetusta vähintään yhteistyössä toisen/toisten kuntien kanssa, niin että jokaisessa Suomen kunnassa asuvilla lapsilla ja nuorilla on tosiasiallinen mahdollisuus päästä taiteen perusopetuksen piiriin edes jossain taiteenlajissa
- taiteenperusopetusjärjestelmän valtionosuus koulujen määrän kasvattaminen huomioiden erityisesti ne taiteenalat, jotka ovat nyt aliedustettuina valtionosuutta saavissa oppilaitoksissa
- taloudellisten esteiden vähentämiseksi luodaan kulttuurisetelistä muoto, jossa tarjotaan 200 euron kulttuurisetelietu kaikille toimeentuloasiakkaille, joilla on alle 18-vuotiaita lapsia, sekä kaikille alle 29-vuotiaille nuorille (nykyisellään kulttuuriseteli kohdistuu niille ryhmille, joilla muutenkin parhaat mahdollisuudet päästä kulttuuripalveluiden pariin).
- kannustetaan kuntia tarjoamaan koulutiloja kulttuuriharrastuskäyttöön sekä huomioimaan rakennusprojekteissa kulttuuriharrastamisen mahdollisuudet (esim. sirkukselle sopivia tiloja on nykyisellään hankala löytää, mikä estää sirkusopetuksen laajentamisen, vaikka toimijoilla olisi siihen halua)
- harrastamisen Suomen mallin kehittäminen niin, että se lisää lasten ja nuorten mahdollisuuksia harrastaa myös taidetta ja kulttuuria. Nykyisellään toiminta kohdistuu 3.-9.-luokkalaisille, jolloin suuri osa nuorisolain kohderyhmistä jää toiminnan ulkopuolelle. Malliin voisi liittää esimerkiksi kokeilun toisen asteen ikäluokille suunnatusta harrastussetelistä.

Yleisenä huomiona toivomme kaikilta toimenpiteiltä konkreettisuutta ja tavoitteilta mitattavuutta.

Kannatamme ylivaalikautista seurantaelintä. On tärkeää, että siinä on myös hallinnonalat ylittävä edustus, eli OKM:n lisäksi muun muassa STM, VM, TEM ovat edustettuna.

Kannatamme useiden muiden tahojen esittämää tarkennusta siitä, että on hienoa, että

selonteossa on mainittu kulttuurialaa koskevan tietoperustan vahvistaminen. Uhan alla oleva kulttuuritilastojen toiminta on syytä mainita myös erikseen, sillä ilman tilastoja tietoperustaa on mahdotonta vahvistaa. Siksi tietoperustan vahvistamisen sijaan parempi ilmaus olisi tilasto- ja tietoperustan vahvistaminen.

Samoin kannatamme apurahojen lisäämistä yhdistelmävuokutukseen.

Huomio koskien ehdotusta asettaa kulttuurialalle syrjäytymistä ehkäiseviä tavoitteita: esimerkiksi Kulttuuriharrastamisen koetut vaikutukset -selvityksen mukaan kulttuuriharrastaminen voi vähentää yksinäisyyttä. Kulttuuri tai kulttuurinharrastaminen voi siis toimia keinona ehkäistä syrjäytymistä. Nähdäksemme tämä tavoite sijaitsee kuitenkin väärässä ohjelmassa: olisi olennaisempaa kirjata syrjäytymisen ehkäisemisen ohjelmiin, että hyödynnetään kulttuuria ja kulttuuriharrastamista keinona ehkäistä syrjäytymistä, kuin pitää tämä ehdotettu muotoilu kulttuuripoliittisessa selonteossa. Sen sijaan kulttuurirahoituksen yhtenä arviointikriteerinä voidaan pitää niitä konkreettisia keinoja, joilla rahoituksen saaja varmistaa, että sen tarjomien palveluiden pariin pääsee yhdenvertaisesti ja ilman syrjintää ja syrjäyttämistä.

Koulutus: kiitämme taidekasvatuksen ja koulutuksen visioiden mainitsemisesta (s. 23). Yrittäjyysopintojen ja pedagogisten opintojen lisääminen taidealan koulutukseen voi olla kannatettava täydennys, mutta esimerkiksi sirkusopettajapulaa ratkaisemaan tarvittaisiin myös lisää koulutuspaikkoja, myös yliopistotasoista sirkusalan koulutusta. Taidealojen koulutusmääriä on siis syytä tarkastella uudelleen - toisilla aloilla koulutetaan ehkä liikaa, toisilla liian vähän. Tällä hetkellä nuorisosirkukset ympäri Suomea kärsivät sirkusopettajapulasta, mistä seuraa, että kaikilla lapsilla ja nuorille ei ole mahdollisuus päästä harrastamaan sirkusta, kun uusia ryhmiä ei voida opettajapulasta perustaa. Joillakin paikkakunnilla toiminta on jouduttu jopa lopettamaan kokonaan, kun uutta sirkusopettajaa ei ole löytynyt.

Sirkuksen ja tanssin aloilla kiertuetoiminnan nykyistä parempi mahdollistaminen lisäksi esitystoiminnan kestävyyttä, työllisyyttä ja eri maakunnissa asuvien kansalaisten mahdollisuutta päästä näkemään näitä taidemuotoja.

Yhteistyön ja osallisuuden voima

Muistutamme, että myös kulttuurijärjestöjen ja vapaan sivistystyön roolin tulee olla tunnistettu ja merkittävä: nämä tahot toteuttavat jo nyt monipuolisesti tätä toimintaa eri väestöryhmiä tavoittaen, ympäri maata.

Prosenttiperiaatteen laajempi hyödyntäminen ja myös sen tekeminen velvoittavammaksi. Prosenttiperiaatteen laajentaminen helpottaisi erityisesti kuvataidekenttää ja sen alirahoitusta ja laajentaisi taiteen rahoituspohjaa ilman, että julkista rahoitusta on lisättävä. Samalla se lisäisi taiteen saavutettavuutta ja lisäisi alueiden viihtyisyyttä.

Lopuksi: selonteossa ehdotettu toimenpiteiden lista on monipuolinen. Kannatamme kuitenkin priorisointia ja konkretisointia, jotta varmistetaan se, että tärkeimmät tavoitteet saavutetaan tavoiteaikataulussa.

Lehtipuu Evianna
Suomen Nuorisosirkusliitto ry